

Obrazloženje

Ustavnopravni i zakonski osnov:

Ustavnopravni i zakonski osnov za donošenje Zakona o [izmjenama](#) i dopunama Izbornog zakona Bosne i Hercegovine je sadržan u članku IV.4 a) Ustava Bosne i Hercegovine, članku 2.9 stavak (1) točka 16. Izbornog zakona Bosne i Hercegovine («Službeni glasnik BiH», br. 23/01, 7/02, 9/02, 20/02, 25/02, 4/04, 20/04, 25/05, 52/05, 65/05, 77/05, 11/06, 32/07, i 33/08, 37/08, 32/10, 18/13, 7/14, 31/16 i 41/20).

Razlozi za uvođenje propisa i obrazloženje predloženih zakonskih rješenja:

Članak 1.1a. Definicija sadrži informacije o značenju izraza korištenih u ovom Zakona. U cilju jasnijeg definisanja korištenih pojmova predlaže se sljedeće:

- u točki 2) podtočka 2) riječi “Banju Luku” se brišu iz razloga što je veći broj općina u Bosni i Hercegovini dobio status grada i to: Cazin, Bihać, Prijedor, Gradiška, Derventa, Gradačac, Bijeljina, Doboj, Gračanica, Srebrenik, Tuzla, Živinice, Zvornik, Zenica, Livno, Visoko, Široki Brijeg, Goražde, Ljubuški, Čapljina i Trebinje zbog čega ova odredba sada ima šire značenje i ne odnosi se samo na Banja Luku.
- Definicija "Kompenzacijskog mandata" mijenja se u cilju jasnijeg preciziranja ove definicije.
- Definicija „Pripadnik nacionalne manjine“ mijenja se iz razloga usklađivanja ovoga pojma se definicijom pripadnika nacionalne manjine propisane Zakonom o zaštiti prava pripadnika nacionalnih manjina („Sl. glasnik BiH“ br. 12/03).

Osim navedenih izmjena uvršteni su i pojmovi koji se koriste u Izbornom zakonu BiH a koji do sada nisu bili sadržani u ovome članku, a u cilju jasnijeg razumjevanja i tumačenja pojedinih odredbi Izbornog zakona BiH i to:

- „Izvršna funkcija“ – koje funkcije se podrazumjeva izvršnim funkcijama u smislu ovog zakona do sada je bilo definirano u članku 1.8. stavak (1). Obzirom da su pojedini izrazi koje se koriste u Izbornom zakonu BiH uvršteni u članak 1.1a predlaže se da se u definicije uvrsti i pojam izvršne funkcije.
- „Prebivalište“ – definicija prebivališta je usklađena sa Zakonom o prebivalištu i boravištu državljana Bosne i Hercegovine („Sl. glasnik BiH“ br. 32/01, 56/08 i 58/15), i definira je kao općinu ili distrikt u kojoj se državljanin nastanio sa namjerom da stalno živi.
- „Mandat“ je definiran kao funkcija ili ovlasti koju glasanjem dodjeljuje biračko tijelo na period propisan ustavom ili zakonom.
- „Kandidatska lista“ , u smislu ovoga Zakona, je lista političkih subjekata koju Središnje izborno povjerenstvo BiH ovjerava u cilju učešća na izborima.
- „Kandidatska lista za kompenzacijske mandate“ - obzirom da do sada nije bilo sadržana definicija ovoga pojma u Izbornom zakonu BiH a tumačenje ovog pojma je izazivalo dosta problema u praksi precizira se pojam kandidatse liste za kompenzacijske mandate.
- “Preuranjena kampanja” podrazumjeva sve oblike kampanja političkog subjekata a koje se odvijaju u periodu od raspisivanja izbora do službenog početka izborne kampanje.

- “Elektronski mediji“, u smislu ovog Zakona, su javne i privatne televizijske i radijske stanice koji posjeduju odgovarajuću dozvolu Regulatorne agencije za komunikacije.
- „On-line mediji“. Podrazumjevaju internet portale i druge on-line platforme koje predstavljaju sredstvo komunikacije sa ciljem utjecaja na birače.
- “Socijalni mediji” su internet ili mobilne platforme koje dozvoljavaju dvosmjernu interakciju putem korisnički generiranog sadržaja i komunikacije, tj. mediji na određenim platformama dizajnirani da dopuste korisnicima da generiraju sadržaj i interakciju sa informacijama i njihovim izvorima.
- “Govor mržnje“ podrazumjeva svaki oblik javnog izazivanja ili poticanja mržnje, diskriminacije ili nasilja, protiv bilo koje osobe ili grupe osoba, zasnovan na rasi, boji kože, nacionalnoj, rodnoj ili vjerskoj pripadnosti, etničkom porijeklu ili nekom drugom osobnom svojstvu ili opredjeljenju. Ovom definicijom se ispunjava preporuka broj 22. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine u Bosni i Hercegovini.
- “Zlouporaba javnih sredstava i resursa” u smislu ovog Zakona, predstavlja nezakonito korištenje sredstva i resursa države BiH, entiteta, kantona, Brčko distrikta BiH, te drugih jedinica lokalne uprave i samouprave, kojima kandidati na izborima i izbornim listama, kao javni funkcioneri, državni službenici, ili neposredno izabrane osobe, raspoložu za potrebe obavljanja svojih službenih dužnosti.
- "Rano glasanje" je, u smislu ovog Zakona, glasanje prije dana izbora birača koji imaju biračko pravo, a na dan izbora neće biti u mogućnosti glasati osobno na svom biračkom mjestu. Ovim prijedlogom se uvodi sustav ranog glasanja u izborni sustav Bosne i Hercegovine po uzoru na neke druge europske zemlje kojim se omogućuje osobama koji će na dan izbora opravdano biti odsutni iz Bosne i Hercegovine da ostvare svoje biračko pravo.
- „Ponovni izbori“ – ovim prijedlogom jasnije se definira situacija kada se moraju ponoviti izbori sukladno odredbama članka 14.1 Izbornog zakona BiH.
- „Izvanredni izbori“ – ovim prijedlogom se uvodi i institut izvanrednih izbora u izborni sustav Bosne i Hercegovine i definira pojam izvanrednih izbora kao vrste prijevremenih izbora koji se raspisuju nakon što izabrano tijelo bude raspušteno sukladno ustavu a nakon provedbe izvanrednih izbora mandat izabranih zvaničnika traje četiri godine. Način provedbe izvanrednih izbora reguliran je u prijedlogu Poglavlja 14. Izbornog zakona BiH.
- „Izvanredne okolnosti“ u smislu ovog Zakona podrazumjevaju izvanrednu situaciju, stanje prirodne nepogode i druge nesreće proglašene od strane nadležnih tijela Bosne i Hercegovine koji imaju utjecaj na održavanje izbornog procesa.”
- „Izborne tehnologije“ predstavljaju su skup informacijsko-komunikacijskih programa, informatičkih i komunikacijskih uređaja, metoda i postupaka koji se primjenjuju u izbornom procesu. Ova definicija dobija svoju ulogu kada se budu jasnije definirale vrste tehnologija koje će biti uvedene u izborni sustav Bosne i Hercegovine.
- „Nepotvrđeni glasački listić“ je glasački listić koji se koristi za ostvarivanje biračkog prava na NNN biračkim mjestima. Za razliku od redovnog biračkog mjesta ovom procedurom prvo se utvrđuje biračko pravo osobe koja je glasala a nakon toga taj glas ide u proces brojanja.
- „Izborni materijal“ je materijal koji se koristi na biračkom mjestu i dijeli se na osjetljivi
- “Zlouporaba djeteta u političke svrhe” podrazumjeva uključivanje djece u aktivnosti koje se mogu dovesti u vezu sa političkim zagovaranjem ili promocijom.

OSCE/ODIHR u svojim neformalnim komentarima posebno je se osvrnuo na definiciju „govora mržnje“ gdje su naglasili da je od vitalnog značaja da je ta definicija u skladu sa međunarodnim standardima, da je jasna i da je dosljedna, te da posotji prag prema koje msudska tiejla mogu utvrditi je li se govor mržnje dogodio i da li je zakonito zabranjen. Sve izmjene i dopune koje se odnose na govor mržnje ne smiju se koristiti za odvrtađanje građana od uključivanja u legitimnu demokratsku raspravu o pitanjima od javnog interesa. Kako bi se izbjegla ograničenja govora u nezakonite svrhe, poput suzbijanja neslaganja i kritika, preporučuje se visoki prag za ograničenja slobodnog izražavanja. Sloboda izražavanja, osim uobičajenog shvaćanja, kao prava na držanje i izražavanje različitih političkih stavova, može se odnositi i na govor koji se „može smatrati duboko uvredljivim“, te na informacije ili ideje koje mogu „uvrijediti, šokirati ili uznemiriti.”

Članak 1.2a. Za poštivanje evropskih demokratskih standarda za izbore moraju biti ispunjene proceduralne garancije, a jedna od njih se odnosi na neovisni i nepristrasno tijelo za organizaciju izbora, kako se to navodi u Kodeksu dobrog vladanja u izbornim pitanjima Venecijanske komisije pod točkom 85. na strani 27 (CDL-AD (2002) 023rev) „Izborni zakon treba da sadrži odredbu kojom se zahtjeva od tijela vlasti (na svim nivoima) da ispune zahtjeve i potrebe izbornih povjerenstava. Može se naložiti različitim ministarstvima i drugim tijelima javne uprave, gradonačenicima i zaposlenim u gradskim skupštinama da pruže podršku tijelima koji provode izbore, tako što će izvršavati administrativne i logističke zadatke vezane za pripremu i provedbu izbora.“

Odredbom članka 1.2a u stavku (1) Izbornog zakona BiH propisano da se u proračunu institucija Bosne i Hercegovine i međunarodnih obveza Bosne i Hercegovine osiguravaju sredstva za osiguranje vršenja ovlaštenja Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, a u stavku (6) istog članka da se sredstva moraju osigurati u roku od 15 dana od dana donošenja odluke Središnjeg izbornog povjerenstva BiH o raspisivanju izbora.

Ne osiguranjem novčanih sredstava potrebnih za provedbu izbora kao što je bio slučaj prilikom organizacije i provedbe Lokalnih izbora 2020. godine sukladno obvezujućom zakonskom odredbom, Središnje izborni povjerenstvo BiH iako neovisno tijelo se faktički onemogućava u vršenju njegovih ovlaštenja, uključujući i da, sukladno odredbi članka I/2 Ustava Bosne i Hercegovine, osigura slobodne i demokratske izbore za čiju provedbu je odgovorna i nadležna sukladno odredbi članka 5. Aneksa 3. Sporazuma o izborima Općeg okvirnog sporazuma za mir u Bosni i Hercegovini.

Imajući u vidu da za organiziranje i provedba izbora mora biti zaduženo neovisno tijelo, kome će sredstva za provedbu izbora biti osigurana u zakonskim rokovima, Središnje izborni povjerenstvo BiH predlaže dopune Izbornog zakona BiH sukladno kojima bi sredstva za provedbu izbora bila osigurana u zakonom predviđenim rokovima.

Članak 1.2b. Iza članka 1.2a dodaje se novi članak 1.2b kojim se propisuje procedura osiguranja novčanih sredstava potrebnih za neometano funkcioniranje Središnjeg izbornog povjerenstva BiH. Prema ovom rješenju prijedlog proračuna Središnje izborni povjerenstvo BiH dostavlja Povjerenstvu za financije i proračun Zastupničkog doma Parlamentarne skupštine BiH na odobravanje, a po dobijenom odobrenju prijedlog proračuna se dostavlja Ministarstvu financija i trezora BiH radi uvrštavanja u proračun institucija BiH sukladno rokovima propisanim Zakonom o financiranju institucija BiH.

Prema mišljenu OSCE/ODIHR-a uvođenje ovog članka od značajne je važnosti za osiguravanje institucionalne i operativne neovisnosti Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, uključujući osiguranje dovoljnih sredstava za izborne operacije te za institucionalni razvoj i redovne tekuće troškove Središnjeg izbornog povjerenstva BiH.

Dodavanjem novog članka 1.2.b u Izborni zakon BiH dosadašnji članak 1.2b postaje **članak 1.2.c**. U ovome članku riječi *“koji je neposredno izabran,”* i *“novih”* se brišu s obzirom da su suvišne i nepotrebno opterećuju tekst odredbe.

Članak 1.3. Kodeksom dobre prakse u izbornim pitanjima, usvojenim na 51. plenarnoj sjednici Venecijanske komisije održanoj 05. i 06. srpnja 2002. godine kao načela europskog izbornog nasljeđa utvrđeno je *opće, jednako, slobodno, tajno* i *neposredno* pravo glasa. Također, ovim kodeksom utvrđeno je da se izbori moraju održavati *redovito*. Sva ova načela zajedno čine europsko kulturno nasljeđe. Načelo redovnog održavanja izbora podrazumjeva učestalost održavanja izbora te da mandat zakonodavne skupštine ne smije biti duži od pet godina. S tim u vezi prijedlog je da se u ovu odredbu ugradi i načelo redovnog održavanja izbora.

Članak 1.6. Člankom IX. stavak 1. Ustava BiH propisano je da *„Nijedna osoba koja se nalazi na izdržavanju kazne, izrečene presudom Međunarodnog tribunala za bivšu Jugoslaviju, i niti jedna osoba koja je pod optužnicom Tribunala a koja se nije povinovala naredbi da se pojavi pred Tribunalom, ne može biti kandidat ili imati bilo koju imenovanu, izbornu ili drugu javnu funkciju na teritoriji Bosne i Hercegovine.“* Obzirom da je ova odredba proširena Izbornim zakonom BiH predlaže se da se riječi *“ne može biti upisana u Središnji birački popis”* brišu kako bi ova odredba u potpunosti bila usklađena sa Ustavom BiH.

Članak 1.8. Ovim člankom reguliraju se uvjeti po kojima moraju postupiti osoba koja vrši navedene javne funkcije ukoliko se kandidiraju na izborima. Prijedlogom izmjena u stavku (1) ovog članka jasnije se regulira postupanje Središnjeg izbornog povjerenstva BiH u slučaju kad navedene osobe ne postupe sukladno propisanim obvezama te se propisuje obveza dostave evidencija osoba koje vrše funkcije navedene u stavku (1) u cilju potpunog utvrđivanja činjeničnog stanja prilikom ovjere kandidatskih listi.

U istom članku u stavku (4) predlaže se da se brišu riječi *“izabrani na redovnim izborima”* a na kraju rečenice da se dodaju riječi *“a najduže do 90 dana”* zbog činjenice da se izvršna tijela vlasti ne biraju na redovnim izborima kako je to pogrešno navedeno u važećem zakonskom rješenju. Također, propisuje se jasan rok u kome jedna osoba može istovremeno vršiti jednu zakonodavu i jednu izvršnu funkciju kako bi se omogućilo neomtano funkcioniranje institucija do konstituiranja novih izvršnih tijela vlasti ali najviše do 90 dana. Podjela vlasti jedno je od načela organizacije državne vlasti. Postojećim zakonskim rješenjem imamo praktičnu situaciju da ista osoba 30 mjeseci nakon održavanja izbora istovremeno vrše i zakonodavnu i izvršnu funkciju što nije sukladno sa načelom podjele vlasti te onemogućuje potpunu provedbu izbora i izbornih rezultata. Također, dodaje se novi stavak (5) koji omogućuje Središnjem izbornom povjerenstvu BiH oduzimanje mandata osobi koja u roku od 90 dana ne postupi sukladno predloženim stavkom (4) ovog članka.

Ovim izmjenama i dopunama dosadašnji stavak (5) postao bi stavak (6) a stavak (6) bi se brisao.

Članak 1.10. Predlaže se brisanje riječi „(proglašen mentalno nesposobnim)“ u stavku (1) točka 5. jer su suvišne. Predlaže se dodavanje nove točke 9. kojom bi mandat prestajao i na osnovu pravomoćne odluke Središnjeg izbornog povjerenstva BiH kojom bi se utvrdilo da izabrani funkcioner nije postupio sukladno prijedlogu odredbe članka 1.8 Izbornog zakona BiH.

Ovim prijedlogom mijenja se i stavak (3) kojim se propisuje da se Središnje izorno povjerenstvo BiH na propisanom obrascu obavještava o svim razlozima za prestanak mandata iz stavka (1) ovog članka a ne samo u slučaju ostavke kako je do sada bilo navedeno.

Članak 1.11. Odredbe dosadašnjeg članka 1.11 brišu se u cijelosti obzirom da je ova odredba prevaziđena. Naime, ova odredba nalazi se u izvornom tekstu Izbornog zakona BiH od 2001. godine kada je za provedbu izbora u BiH bila zadužena Misija OSCE u Bosni i Hercegovini i kada je zbog sigurnosne situacije u državi ovakva odredba bila neophodna.

Obzirom da se ovo poglavlje odnosi na „Osnovne odredbe“ prijedlog je da se na mjesto dosadašnjeg članka 1.11 prebace odredbe članka 2.1 stavak (3) obzirom da se radi o općem načelu koje treba biti smješteno u poglavlju I kojem prema svome sadržaju i pripada.

Članak 1.13. Obzirom da dosadašnjim zakonskim rješenjem ove odredbe nisu obuhvaćeni svi politički subjekti koji mogu učestvovati na izborima kao što su predstavnik liste neovisnih kandidata, registrirano udruženje, ili drugi registrirani organizirani oblici djelovanja nacionalnih manjina i grupe od najmanje 40 građana koji imaju biračko pravo predlaže se izmjena i dopuna predmetne odredbe.

Članak 1.14. U stavku (1) potrebno je brisati riječ „ne“ koja je suvišna jer ovom odredbom propisuje se opće pravilo da se izbori održavaju prve nedjelju u listopadu osim ako se ova nedjelja podudara sa vjerskim praznikom jednog od konstitutivnih naroda u BiH a ne „**ne podudara**“ kako je to sada regulirano ovom odredbom.

Članak 1.14.a. Razlozi za uvođenje odredbe su sadržani u činjenici da odredbe važećeg Izbornog zakona Bosne i Hercegovine ne propisuju mogućnost odgađanja raspisivanja i održavanja redovnih izbora u izvanrednim okolnostima, za razliku od zakonskih rješenja drugih zemalja od kojih su neke sukladno danim zakonskim mogućnostima, već donosile odluke o odgađanju raspisivanja, odnosno odlaganju održavanja izbora.

Ovim prijedlogom u stavku (1) decidno se utvrđuje izuzetak temeljem kojeg Središnje izorno povjerenstvo BiH, može donijeti odluku o odgađanju raspisivanja i održavanja izbora, a to su izvanredne okolnosti. Zatim precizno se propisuje kada Središnje izorno povjerenstvo BiH, može donijeti odluku o odgađanju raspisivanja i održavanja izbora, a to je najmanje 150 dana prije dana kada bi izbori trebali biti održani. To znači da Središnje izorno povjerenstvo BiH, odluku o odgađanju raspisivanja i održavanja izbora, donosi isti dan kada bi, da su okolnosti redovne donijela Odluku o raspisivanju i održavanju izbora. Osim toga, predviđena je obveza da se o odluci o odgađanju raspisivanja i održavanja izbora obavijeste sva nadležna tijela na svim nivoima vlasti, kao i javnost.

Stavkom (3) propisuje se da Središnje izorno povjerenstvo BiH donosi posebnu Odluku o odgađanju dana održavanja izbora u slučaju kada izvanredne okolnosti nastanu nakon što Središnje izorno povjerenstvo BiH donese Odluku o raspisivanju i održavanju izbora.

U stavku (4) istog članka se propisuje obveza Središnjeg izbornog povjerenstva BiH da donese Odluku o raspisivanju i održavanju izbora kad utvrdi da su ispunjeni uvjeti za održavanje izbora

sukladno ovom zakon, a najkasnije u roku do 90 dana od prestanka izvanrednih okolnosti. Ovako predloženo rješenje je sukladno Poglavlju 14 Izbornog zakona BiH, odnosno članku 14.2 stavak (3) Izbornog zakona BiH kojim je propisano da odgođene izbore raspisuje Središnje izborno povjerenstvo BiH. U tom smislu, ocjena postojanja zakonskih uvjeta za održavanje odgođenih izbora sukladno Izbornom zakonu BiH, je u nadležnosti Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, i ista bi ovu odluku bila ovlaštena donijeti i za vrijeme trajanja izvanrednih okolnosti, ukoliko utvrdi da te okolnosti više ne onemogućavaju organizaciju održavanja izbora.

S druge strane, period u kojem je Središnje izborno povjerenstvo BiH dužno donijeti Odluku o raspisivanju i održavanju izbora (do 90 dana od prestanka izvanrednog stanja) predstavlja krajnje vremensko ograničenje u kojem je Središnje izborno povjerenstvo BiH dužno donijeti odluku o raspisivanju i održavanju izbora. U tom smislu rok do 90 dana, je okviran, te Središnje izborno povjerenstvo BiH može, ukoliko bi objektivne okolnosti dozvolile takvu odluku donijeti već prvi dan nakon službenog prestanka izvanrednih okolnosti, ako su ispunjeni svi drugi uvjeti za raspisivanje i održavanje izbora utvrđenih Izbornim zakonom BiH.

Stavkom (4) se propisuje da će se nakon što se steknu uvjeti za donošenje odluke o raspisivanju i održavanju izbora shodno primjenjivati odredbe članka 1.14. stavak (2) i (3) Izbornog zakona BiH.

U odnosu na nacrt Inicijative uvažena je preporuka OSCE/ODIHR-a te je predviđena mogućnost donošenaj odluke o odgađanju održavanja izbora ukoliko izvanredne okolnosti nastanu nakon donošenja odluke o raspisivanju i održavanju izbora.

Članak 2.1. Stavak (3) ovog članka prebačen je u članak 1.11 obzirom da se radi o općem načelu koje treba biti smješteno u poglavlju 1 kojem prema svome sadržaju i pripada.

Članak 2.2. U ovome članku briše se stavak (4) obzirom da je ova odredba identična sa odredbom članka 2.14 stavak (1) te se nepotrebno ponavljaju. Uvažavanjem ovog prijedloga stavak (5) i (6) postali bi stavak (4) i (5). Članovi tijela za provedbu izbora obvezni su stalno se educirati za vrijeme trajanja mandata prema planu i programu koji donosi Središnje izborno povjerenstvo BiH, s tim u vezi predlaže se novi stavak (6) koji bi omogućili uspostavu Centra za edukaciju koji bi bio nadležan za sve vrste edukacija izborne administracije ali i svih drugih izbornih aktera, te s tim u vezi novi stavak (7) kojim je propisan način rukovođenja Centra za edukaciju.

OSCE/ODIHR smatra da ako se ova odredba usvoji i redovno se organiziraju obuke za članove izbornog povjerenstva, to će doprinijeti povećanju razumijevanja i obavljanja dužnosti od strane članova, kao i ukupnoj učinkovitosti provedbe izbora.

Članak 2.3. Predlaže se izmjena točke 4. u stavku (1) ovog članka kojim se preciznije propisuje tko ne može biti član izbornog povjerenstva i biračkog odbora na način da se zabrana ove kandidature odnosi na posljednji ciklus za opće izbore i posljednji ciklus za lokalne izbore.

Članak 2.9. Ovim člankom propisane su nadležnosti Središnjeg izbornog povjerenstva BiH. Obzirom da Središnje izborno povjerenstvo BiH često u svom radu dobija zahtjeve za tumačenje pojedinih odredbi Izbornog zakona BiH predlaže se dodavanje nove točke 2.b kojom bi bilo omogućeno Središnjem izbornom povjerenstvu BiH davanje stručnih mišljenja o provedbi Izbornog zakona BiH.

U istom članku predlaže se izmjena točke 3) radi usklađivanja ove točke sa prijedlogom novog članka 1.2b.

Predlaže se i dodavanje nove točke 18). Naime, Središnje izborno povjerenstvo BiH za svake izbore izdaje priručnike i stručne publikacije za potrebe izbornih aktera. Ove publikacije i priručnici se rade isključivo uz podršku međunarodnih donatora. Obzirom da je priprema i izdavanje ovih priručnika neophodna u cilju provedbe izbora ovim rješenjem omogućuju se Središnjem izbornom povjerenstvu BiH preduvjeti kako priprema i izdavanje ovih priručnika i publikacija ne bi ovisila o volji međunarodnih donatora nego bi u instituciji bio uspostavljen mehanizam koji bi omogućio pravovremenu pripremu i izdavanje.

Ovim prijedlogom dosadašnja točka 17) bi postala točka 18).

Članak 2.12. Obzirom da su Općinska izborna povjerenstva Cazin, Bihać, Prijedor, Gradiška, Derventa, Gradačac, Bijeljina, Doboj, Gračanica, Srebrenik, Tuzla, Živinice, Zvornik, Zenica, Livno, Visoko, Široki Brijeg, Goražde, Ljubuški, Čapljina i Trebinje dobile status Gradskih izbornih povjerenstava da od ranije funkcioniraju Gradsko izorno povjerenstvo Banja Luka i Izborno povjerenstvo Brčko distrikta BiH potrebno je u cijelom zakonu riječi „Općinsko izorno povjerenstvo“ zamijeniti riječima „Izborno povjerenstvo osnovne izborne jedinice“ kako bi se pojedine odredbe zakona odnosile na sva izborna povjerenstva osnovnih izbornih jedinica.

U istom članku proširuje se odredba stavka (4) tako što se omogućuje i osobama koje obnašaju funkciju pravobranitelja da budu i članovi izbornog povjerenstva osnovne izborne jedinice.

Članak 2.13. Dodavanjem nove točke 4. i dopunom točke 7. koja ovim prijedlogom postaje točka 8. proširuju se nadležnosti izbornog povjerenstva osnovne izborne jedinice s obzirom da nisu potpuno regulirana pitanja imenovanja i obuke kontrolora izbornih rezultata u centrima za brojanje te odgovornosti za pravilno utvrđivanje izbornih rezultata sa biračkih mjesta i unosa izbornih rezultata u aplikaciju Jedinostvenog izbornog informacijskog sustava JIIS a što je i u naravi odgovornost izbornog povjerenstva osnovne izborne jedinice.

Ovim prijedlozima dosadašnje točke 4, 5, 6, 7, 8. i 9. ovom dopunom postaju točke 5, 6, 7, 8, 9. i 10.

Članak 2.14. Ovim prijedlogom stavak (1) postaje obvezujuća norma kojom se nalaže da se prilikom imenovanja izbornih povjerenstava moraju poštovati odredbe o ravnopravnosti spolova sukladno odredbama Zakona o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini.

Članak 2.15. Ovim prijedlogom precizira se odredba o slučajevima u kojima Središnje izorno povjerenstvo BiH imenuje člana izbornog povjerenstva ukoliko to imenovanje nije izvršilo nadležno tijelo u zakonskom roku.

Članak 2.16. U stavku (1) briše se riječ „prethodno“ jer je suvišna i nepotrebno opterećuje odredbu obzirom da člana izbornog povjerenstva osnovne izborne jedinice ni u kojem slučaju nije moguće smijeniti bez suglasnosti Središnjeg izbornog povjerenstva BiH sukladno odredbama Zakona o upravnom postupku BiH.

Članak 2.19. U cilju jačanja efikasnosti, transparentnosti i integriteta izbornog procesa a naročito uzimajući u obzir činjenicu da najveći problema u provedbi izbora dolaze od strane biračkih odbora

potrebno je izvršiti reformu načina izbora članova biračkih odbora. Ovo pitanje bilo je predmetom i preporuke broj 6. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Lokalnih izbora 2020. godine.

Središnje izborno povjerenstvo BiH predlaže dva rješenja. Prvim predloženim rješenjem članovi biračkih odbora imenuju se od strane izbornog povjerenstva osnovne izborne jedinice sa liste kandidata za imenovanje u biračke odbore a na kojoj se nalaze osobe koje posjeduju izbornu iskustvo i koje bi bile certificirane od strane izbornih povjerenstava osnovnih izbornih jedinica. Ova lista se izrađuje između dva izborna razdoblja putem javnog poziva i redovno se ažurira. Također, izrađuje se i rezervna lista od osoba koje se odazovu putem javnog poziva i ne nađu se listi kandidata za biračke odbore. Ova liste se aktiviraju u slučaju odustanka i spriječenosti za rad u biračkim odborima. Sve osobe sa liste kandidata i rezervni lista dužni su pohađati posebne obuke te bi im nakon testiranja bili uručeni certifikati koji bi bili uvjet za imenovanje u biračke odbore.

Drugim rješenjem predsjednici i zamjenici predsjednika biračkih odbora biraju se na isti način kao u prijedlogu 1. a dok se članovi biraju ždrijebanjem po prijedlogu političkih stranaka. U ždrijeb za raspodjelu mjesta u biračkim odborima ulaze politički subjekti koji su osvojili mandate u prethodnom izbornom ciklusu u Parlamentarnoj skupštini BiH, Parlamentu Federacije BiH, Narodnoj skupštini Republike Srpske i razina kantona u Federaciji BiH. Birački odbor popunjava se za ciklus Lokalnih izbora članovima biračkog odbora i njihovim zamjenicima na prijedlog političkih subjekata koji su osvojili mandate u prethodnom izbornom ciklusu u izborima za načelnika, odnosno gradonačelnika, općinsko vijeće ili skupštinu općine, ili Skupštinu Brčko distrikta BiH. Ukoliko je broj dodijeljenih mjesta manji od broja potrebnih članova izbornog povjerenstva imenuju se preostali broj članova biračkih odbora. Također, propisuje se i zabrane zlouporabe zakonskog prava na učešće u radu biračkog odbora ispred jednog političkog subjekta i to fiktivnim predstavljanjem u ime političkog subjekta kojem je mjesto u biračkom odboru pripalo sa ciljem pogodavanja drugom političkom subjektu kojem to mjesto u biračkom odboru nije pripalo, protivno odredbama ovog Zakona. Ova zabrana odnosi se i na članove biračkog odbora.

Prema mišljenju OSCE/ODIHR-a oba prijedloga imaju za cilj adresirati preporuku ODIHR -a iz 2018. godine o osiguravanju nepristrasnosti izborne administracije ograničavanjem mogućnosti imenovanja članova samo na političke stranke zastupljene u državnom i entitetskim parlamentima, ili pokrenuti javne pozive za njihovo imenovanje. Međutim, niti jedan od prijedloga ne nudi veću garanciju transparentnosti za sastavljanje lista kandidata za članstvo u biračkim odborima u skladu s međunarodnim standardima. Istodobno, obvezu razvoja odgovarajućih mehanizama za osiguranje takve transparentnosti, kao i definiranje kriterija za izbor kandidata moglo bi imati Središnje izborno povjerenstvo BiH. U cilju realizacije ove konstatacije OSCE/ODIHR-a Središnje izborno povjerenstvo BiH birazvolio program za izbor kandidata za članove biračkih odbora te organizirao odgovarajuće obuke za kandidate.

Članak 3.1. Izbornim zakonom BiH je propisano da su birački popisi javni. U cilju osiguranja integriteta biračkog popisa i transparentnosti procesa Središnje izborno povjerenstvo BiH biračke popise dostavlja izbornim povjerenstvima osnovnih izbornih jedinica koji ih na pogodan način stavljaju na uvid javnosti (najčešće putem oglasnih ploča gradskih/općinskih tijela vlasti, mjesnih zajednica itd.). Problem u praksi je činjenica da se, u pravilu, ne objavljuju izvodi iz Središnjeg biračkog popisa za birače koji glasaju izvan Bosne i Hercegovine. Registraciju ovim birača zadnja

dva ciklusa obilježio je veliki broj zlouporaba. U cilju jačanje točnosti i integriteta Središnjeg biračkog popisa potrebno je proširiti odredbu stavka (2) ovog članka kako bi se osiguralo da svi izvodi iz Središnjeg biračkog popisa na adekvatne načine budu dostupni javnosti.

Izvodi iz Središnjeg biračkog popisa sa ovim rješenjem bi se objavljivali uz primjenu odredbi Zakona o zaštiti osobnih podataka. Svaka osoba koje se nalazi u Središnjem biračkom popisu bi provjere vršilo putem internet stranice Središnjeg izbornog povjerenstva BiH unošenjem svog JMB u aplikaciju ili na drugi pogodan način a dok bi javnost izvode iz Središnjeg biračkog popisa periodično dobijala na uvid, također putem internet stranice Središnjeg izbornog povjerenstva BiH te na druge načine koje svojim podzakonskim aktom utvrdi Središnje izorno povjerenstvo BiH. Novina u odnosu na dosadašnje izvode je i uvođenje fotografije osobe kako bi se točan identitet osoba mogao utvrđivati bez ikakvih sumnji.

Prema mišljenju OSCE/ODIHR-a ovim izmjenama i dopunama mogla bi se riješiti zabrinutost zabilježena na prethodnim izborima, a koja se odnosi na potencijalno lažno predstavljanje birača s prebivalištem u inozemstvu i umrlih birača.

Članak 3.2. U cilju ažuriranja biračkog popisa podaci iz Središnjeg biračkog popisa bi se u neizbornoj godini objavljivali dva puta godišnje. Na ovaj način osigurava se provjera točnosti podataka koje sadrži Središnji birački popis i omogućuje se vršenje korekcija i ispravki svih nepravilnosti koje sadrži Središnji birački popis.

Ovim se propisuje i obveza nadležnih tijela da podatke za raseljene osobe dostave najkasnije do 31.03. u izbornoj godini.

U cilju preciziranja stavka (2) ovog članka naglašava se da se u Središnji birački popis upisuju se „*po službenoj dužnosti*“ uz uvjete propisane zakonom te da se u ovaj popis upisuju osobe koje imaju prebivalište u Bosni i Hercegovini.

U ovom članku dodaje se i novi stavak (4) koji omogućuje upis u Središnji birački popis i na osobni zahtjev po proceduri koju će propisati Središnje izorno povjerenstvo BiH.

Dosadašnjim stavkom (4) koji bi ovim izmjenama i dopunama postao stavak (5) dodaje se riječ „*potpuna*“ kojom se precizira odredba koja se odnosi na vraćanje na Središnji birački popis osoba kojima je vraćena potpuna poslovna sposobnost.

Trenutnim rješenjem u Izbornom zakonu BiH predviđeno je da se Središnji birački popis redovno ažurira međutim nisu propisani jasni uvjeti i pravila za to. OSCE/ODIHR smatra da se prijedlogom Inicijative rješava i ovaj nedostatak. Također, prijedlog izmjene sustava podnošenja zahtjeva za elektronsku registraciju birača koji borave u inozemstvu, prema njihovom mišljenju, olakšava ostvarivanje biračkih prava ove kategorije birača, sukladno međunarodnim standardima.

Članak 3.3. Odredba članka 3.3. se proširuje na način da se Središnji birački popis izrađuje i između ostalog „*evidencije izdanih putovnica državljana Bosne i Hercegovine koje izdaju diplomatsko – konzularna predstavništva Bosne i Hercegovine*“.

Članak 3.4. Obzirom da se evidencija Središnjeg biračkog popisa obrađuje i vodi uporabom računarske obrade podataka između više nadležnih institucija i Središnjeg izbornog povjerenstva BiH potrebno je riječ „*nadležnog*“ zamijeniti sa riječi „*nadležnih*“.

Članak 3.5. i članak 3.6. Ovim članovima se precizira način vođenja Središnjeg biračkog popisa te obveze Središnjeg izbornog povjerenstva BiH, Agencije za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine, Ministarstava unutarnjih poslova, matičnih ureda, izbornih povjerenstava osnovnih izbornih jedinica kao i drugih nadležnih institucija u cilju osiguranja točnosti i integriteta Središnjeg biračkog popisa kao i način izrade i objave izvoda iz Središnjeg biračkog popisa.

Članak 3.7. – Stavak (1) ovog članka mijenja se na način da se preciznije uređuje obveza Središnjeg izbornog povjerenstva BiH da izradi izvod iz Središnjeg biračkog popisa za svaku osnovnu izbornu jedinicu, uvođenju fotografija osoba koje se nalaze na Središnjem biračkom popisu kao i obveza praovremene dostave izvoda.

Stavak (2) dopunjuje se na način da se precizira da se izvod vodi prema zadnjem mjestu prebivališta za raseljene osobe i osobe koje glasaju izvan Bosne i Hercegovine i napomenom o točnoj adresi boravka.

Članak 3.9. Riječ „*imala*“ u stavku (3) zamjenjuje riječ „*imao*“ u cilju gramatičke ispravke rečenice.

Članak 3.10. – Izmjenama i dopunama se precizira da evidencije Središnjeg biračkog popisa treba da sadrže i fotografiju i potpis s kojim raspolaže Agencija za identifikacijske isprave, evidenciju i razmjenu podataka Bosne i Hercegovine, otklanjaju neke jezičke nepreciznosti i naglašava da formu i sadržaj izvoda iz Središnjeg biračkog popisa utvrđuje Središnje izborni povjerenstvo BiH vodeći računa o Zakonu o zaštiti tajnih podataka.

Članak 3.11. Članak je izmjenjen da bi se preciziralo da je Središnje izborni povjerenstvo BiH dužno izvode učiniti dostupnim javnosti shodno članku 3. stavak (5) ovog zakona u kojem je precizno rečeno šta sve izvod mora da sadrži.

Članak 3.12. Obzirom da članak 3.12 sadrži definiciju prebivališta kao i boravišta za raseljene osobe prijedlog je da se ovaj članak u odgovarajućoj formi prebaci u članak 1.1a koji sadrži definicije.

Članak 3.12.a. Promjena prebivališta birača i način glasanja veže se ovom izmjenom za dan raspisivanja izbora s naglaskom da će se birač nalaziti na redovnom biračkom mjestu u općini u kojoj je imao prebivališta, ne do dana promjene prebivališta, već do dana raspisivanja izbora. Ova izmjena je predložena sa ciljem izjednačavanja aktivnog i pasivnog biračkog prava u izbornom periodu. Na ovaj način se onemogućuje da se osoba kandidira u jednoj izbornoj jedinici a da biračko pravo ostvari u drugoj izbornoj jedinici.

Članak 3.13. U stavku (3) ovog članka se usklađuju navedene točke sa izvršenom prenumeracijom u članku 3.10.

Članak 3.14. Izmjenom članka se jezički doraduje norma i dodaje kategorija osoba koje su na dan izbora odsutna iz svog mjesta prebivališta, pod uvjetom da je to pravovremeno prijavljeno nadležnom izbornom povjerenstvu osnovne izborne jedinici. Na ovaj način se provode odredbe o sustavu ranog glasanja.

Članak 3.15. Izmjenom članka se na pregledniji način formulira norma i naglašava da državljani BiH koji privremeno žive u inostranstvu, koji imaju status izbjegle osobe iz BiH i izbjegle osobe iz BiH koji se ne nalaze u Središnjem biračkom popisu za glasanje izvan BiH, moraju da podnesu elektronsku prijavu da bi se našli u izvodu iz Središnjeg biračkog popisa, a nakon toga i printanu verziju elektronske prijave sa potpisom koji mora biti identičan potpisu sa identifikacijskog dokumenta, te druge dokaze koje mora priložiti. Na ovaj način se unaprjeđuje sustav prijave birača za glasanje izvan Bosne i Hercegovine, cijeli mehanizam je efikasniji i ekonomičniji obzirom da se ostvaruju značajne uštede materijalnih i ljudskih resursa na način da se dosadašnji PRP-2 obrasci ne šalju osobama koje su ranije bile registrirane za glasanje putem pošte te nema potrebe agažiranja većeg broja ljudi koji bi fizički unosili podatke sa obrazaca u aplikaciju. S obzirom na veliki broj zlouporaba koji je obilježio prethodni izborni ciklus ovim načinom, uz određene korekcije u propisima, znatno se unaprjeđuje cijeli sustav prijave i sprječavaju zlouporabe prijave.

Članak 3.16. Zbog prenumeracija izvršenih u članku 3.15. nužno je korekciju izvršiti i u ovom članku i uskladiti sa člankom 3.15. a prvi stavak u prvoj rečenici se dopunjuje na način da se naglasi da je osoba iz članka 3.15. stavak (1) i (2), dužna da dostavi sve izmjene koje se odnose na podatke koje je prethodno dostavila Središnjem izbornom povjerenstvu BiH, te da ih dostavi putem pošte ili diplomatsko-konzularnog predstavništva u inostranstvu.

Članak 3.17. Ovim rješenjem se omogućuje državljaninu BiH koji ima biračko pravo, a nije upisan u birački popis, da ostvari biračko pravo glasanjem nepotvrđenim glasačkim listićem. Ovo pravo omogućuje se osobama, koje nakon zaključenja Središnjeg biračkog popisa 45 dana prije održavanja izbora, napune 18 godina, i osobama koje se nalaze na Izvodu iz Središnjeg biračkog popisa za glasanje izvan Bosne i Hercegovine a na dan izbora se zateknu na teritoriji Bosne i Hercegovine.

Članak 3.18. Ovim prijedlogom daje se ovlaštenje Središnjem biračkom popisu BiH da podzakonskim aktima reguliraju sva pitanja neophodna za provedbu ovog poglavlja.

Članak 4.1. Proširuje se odredba na način da se osobe iz članka 1.8 obvezuju prilikom prijave za ovjeru kandidature dostave dokaz i o rješavanju statusa sukladno odredbi 1.8 Izbornog zakona BiH.

Članak 4.4. Ovim prijedlogom u stavku (2) omogućuje se elektronska prijava za ovjeru učešća na izborima. Dosadašnjom praksom prijava se podnosi na unaprijed tiskanim obrascima koje je neophodno preuzeti u Središnjem izbornom povjerenstvu BiH. Nakon predaje prijave za ovjeru podaci se ručno unose u Jedinostveni izborni informacijski sustav. Zbog velikog broja kandidata (preko 30.000) te velikog broja potpisa podrške koje je potrebno provjeriti Središnje izborni povjerenstvo BiH troši značajne financijske i materijalne resurse. Uvođenjem elektronske prijave sam proces značajno je efikasniji i ekonomičniji, omogućuje se 100% provjera potpisa podrške, a ne na temelju uzorka od 10% kao do sada, te odgovornost za točnost podataka koji se unose u sustav je na podnositelju prijave.

U istom članku u stavku (4) i (5) predlaže se povećanje broja potpisa podrške za učešće na izborima. Na ovaj način pooštavaju se uvjeti za učešće na izborima obzirom da je praksa pokazala da se veći broj političkih subjekata fiktivno prijavljuju za učešće na izborima kako bi uzeli učešće

u raspodjeli članstva u biračkim odborima. Cilj poošttravanja kriterija za učešće na izborima je eliminiranje trgovine u članstvu u biračkim odborima. OSCE/ODIHR smatra da broj potpisa koji će se prikupiti u prilog kandidaturi ne smije prelaziti 1 posto broja registrovanih birača u odgovarajućoj izbornoj jedinici. Treba uzeti u obzir da povećanje ne prelazi ovu granicu.

Članak 4.6. Stavak (3) mijenja se u cilju preciziranja ove odredbe s obzirom da riječ „*nedostatak*“ obuhvaća sve eventualne slučajeve zbog kojih prijava političkog subjekta mora biti vraćena na ispravak. Također, dosadašnje rješenje je kontradiktorno obzirom da je u drugoj rečenici navedeno da Središnje izborno povjerenstvo BiH u ovim slučajevima neće ovjeriti prijavu političke stranke na izborima a dok u trećoj rečenici ovog stavka je navedeno da Središnje izborno povjerenstvo BiH odlučuje da li će potvrditi ili odbiti prijavu za učešće na izborima zbog čega je ova rečenica prebačena u novi stavak (4).

Članak 4.11. U ovome članku riječ „i potvrđuju“ se briše obzirom da Središnje izborno povjerenstvo BiH ne provodi postupak „potvrđivanja“ potpisa niti je to praktično moguće. Za političke subjekti koji ispunjavaju uvjet potrebnog broja validnih potpisa podrške te ukoliko ispunjavaju ostale uvjete donosi se odluka o ovjeri političkog subjekta za učešće na lokalnim odnosno odluku o odbijanju zahtjeva za ovjeru političkog subjekta ukoliko nije ispunjen neki od uvjeta pa tako i uvjeta vezanih za potrebne potpise podrške.

Članak 4.12. Isto obrazloženje kao i za stavak 4.6.

Članak 4.16. U cilju preciziranja točke 3. u stavku (1) na kraju rečenice dodaju se riječi ”odnosno u višečlanoj izbornoj jedinici,”.

Također, dodaje se novi stavak (3) kojim je navedeno da se uplaćeni novčani iznos takse za ovjeru vraća i u slučajevima ako se prijava za ovjeru političkog subjekta odbaci.

Članak 4.18. Ovim rješenjem onemogućuje se bilo kakve promjene na kandidatskim listama nakon ovjere od strane Središnjeg izbornog povjerenstva BiH izuzev kada se radi o očitim tehničkim greškama.

Članak 4.20. Obzirom da je međunarodni standard da se biračka prava mogu oduzimati samo u najtežim oblicima gubitka poslovne sposobnosti ovim prijedlogom precizira se status kandidata u slučaju gubitka potpune poslovne sposobnosti.

Članak 4.21. U stavku (2) dodaje se nova obvezujuća norma kojom se jasno propisuje da sve aktivnosti vezane za ovjeru kandidatskih listi moraju biti završene najkasnije 65 dana prije dana izbora kako ne bi doveli u pitanje provedbu daljnjih aktivnosti sukladno vremenskom planu izbornih aktivnosti.

Članak 4.24. U stavku (4) dodaje se su riječi „Ove liste“ u cilju preciziranja norme koja se odnosi na obvezu objave kompenzacijskih listi u Službenim glasilima.

Članak 4.25. Ovom dopunom daje se ovlaštenje Središnjem izbornom povjerenstvu BiH za propisivanje forme i sadržaja obrasca propisanog ovim prijedlogom dopune članka 4.25.

Članak 5.1. Novim stavkom (2) uvodi se institut ranog glasanja kojim se omogućuje glasanje i osobama koji će opravdano biti odsutni na dan izbora (službeni put, medicinski razlozi...). Ovakvu praksu primjenjuju i neke druge europske države (Danska, Island, Slovenija...) a ovim rješenjem omogućuje se i osobama koje će opravdano biti odsutne da ostvare svoje biračko pravo. Način, rokove i procedure za ovu vrstu glasanja utvrdilo bi Središnje izborno povjerenstvo BiH podzakonskim aktom.

Dopunom u stavku (2) nalaže se izbornim povjerenstvima osnovnih izbornih jedinica da prilikom određivanja lokacija biračkih mjesta obvezno moraju voditi računa da te lokacije budu pristupačne osobama sa posebnim potrebama.

Ovim dopunama dosadašnji stavovi (2), (3), (4) i (5) postali bi stavovi (3), (4), (5) i (6).

OSCE/ODIHR u svojim neformalnim komentarima smatra da bi pitanja koje se odnose na bitne detalje prijevremenog glasanja, kao što je razdoblje prijevremenog glasanja, glavni kriteriji za birače koji imaju pravo glasanja na ovaj način i garancije za sprječavanje zloupotreba i osiguravanje tajnosti glasanja, trebaju biti uvršteni u zakon dok Središnje izborno povjerenstvo BiH predlaže da se ova pitanja urede podzakonskim aktom.

Članak 5.3. Prijedlogom izmjena i dopuna u ovome članku precizira se način dostave izbornog materijala na način da se izborni materijal mora obvezno dostaviti biračkom odboru na biračkom mjestu a ne kao dosadašnjom praksom da se izborni materijal od strane predsjednika biračkih odbora preuzima u sjedištu izbornih povjerenstava osnovnih izbornih jedinica te u čestim slučajevima nosi kući gdje nema apsolutne nikakve kontrole nad tim materijalom. Ovim rješenjem izborni materijal se dostavlja na biračka mjesta gdje se osigurava u zaključanim prostorijama do izbornog dana i dolaska biračkih odbora i promatrača. Asistenciju kod ovih aktivnosti treba da pruža policija. Ovo novo rješenje doprinosi jačanju povjerenja u izborni proces.

Članak 5.4. Ovim prijedlogom proširuje se odredba koja se odnosi na obvezu Središnjeg izbornog povjerenstva BiH da donese propise kojima se utvrđuje način zaduživanja glasačkih listića izdatih pojedinom biračkom mjestu na način da ovim propisima regulira i izgled, sadržaj, svojstva, karakteristike papira, tisak i kontrola zaduženih glasačkih listića.

Članak 5.5. Izmjenama i dopunama ovog članka propisuje se obveza prisustva predsjednika i članova biračkih odbora tokom cijelog procesa glasanja i brojanja glasačkih listića te obvezu prisustva njihovih zamjenika u slučaju njihove odsutnosti.

Također, novim stavkom (3) propisuje se obveza prisustva zamjenika predsjednika i zamjenika članova biračkih odbora u toku procesa brojanja glasačkih listića na svim biračkim mjestima na kojima je glasalo preko 350 glasača. Ova odredba se dopunjuje iz razloga potrebe ubrzanja procesa prebrojavanja glasova kao i dostave i unosa izbornih rezultata.

Članak 5.6. Ovim prijedlogom odredba „*može tražiti*“ zamjenjuje se obvezujućom normom da predsjednik biračkog odbora mora tražiti asistenciju policije u svim slučajevima u kojima dolazi do narušavanja javnog reda i mira na biračkim mjestima.

Članak 5.7. Zbog čestih slučajeva površnog, nečitkog i neurednog vođenja zapisnika naglašava se potreba da birački odbori Zapisnike o radu biračkog odbora moraju voditi kontinuirano, detaljno i čitko.

Članak 5.8. U cilju transparentnosti procesa potrebno je da popisi članova biračkih odbora sa nazivima političkih subjekata koji su ih nominirali budu istaknuti na vidljivim mjestima na lokacijama biračkih mjesta. Ovu odredbu potrebno je dodatno razmotriti i uskladiti sa usvojenim prijedlogom članka 2.19.

Članak 5.9. U stavku (3) i (4) ovoga članka neispravno je naveden vremenski period „*do tri sata ili kraće*“. Obzirom da vremenski period „*do tri sata*“ obuhvaća i kraće periode potrebno je izvršiti jezičnu korekciju u navedenim stavovima.

Članak 5.10. Ovim člankom navedeno je da Središnje izborno povjerenstvo BiH i nadležna tijela za provođenje izbora osiguravaju da glasanje bude tajno i da se obavlja osobno, glasačkim listićem. Ovakvim prijedlogom potrebno je naglasiti i da je Središnje izborno povjerenstvo BiH nadležno tijelo za provedbu izbora te da su za ove aktivnosti osim ove institucije nadležni i drugi hijerarhijski „niža“ tijela za provedbu izbora i to izborna povjerenstva osnovnih izborih jedinica i birački odbori. Također, predlaže se dodavanje rečenice „*ili elektronski*“ čime se ispunjavaju zakonski uvjeti za uvođenje elektronskog glasanja kada za to budu ispunjeni i drugi uvjeti.

Članak 5.13. U stavku (2) ovim izmjenama naglašava se obveza člana biračkog odbora da osigura da potpis glasača u izvodu iz biračkog popisu na biračkom mjestu odgovara potpisu na identifikacijskom dokumentu kojim je utvrđen identitet glasača.

Članak 5.14. Ovaj članak se usklađuje sa prijedlogom u izmjenama i dopunama članka 5.4. te se na ovaj način pobliže određuju potrebni uvjeti za glasačke listiće. Izmenama u stavku (2) točka 3. omogućuje se da glasač da najviše tri preferencijalna glasa, a dopunama u stavku (3) ovlašćuje se Središnje izborno povjerenstvo BiH da donese podzakonski akt kojim će biti reguliran način glasanja birača.

Članak 5.15. Predlaže se brisanje riječi „*korištenja i*“ obzirom da je suvišna i da naputak na glasačkom listiću sadrži samo način ispunjavanja glasačkog listića i postupanje sa listićem nakon ispunjavanja.

U istom članku u stavku (2) daje se ovlaštenje Središnjem izbornom povjerenstvu BiH za donošenje podzakonskog akta kojim će pobliže biti reguliran način i procedura ždrijebanja položaja političkih subjekata na glasačkim listićima.

Članak 5.17. Jedan od razloga većeg broja nevažećih listića u prehodnim izbornim ciklusima je i činjenica da su u ovu statistiku ulazili i nepopunjeni glasački listići. Nepopunjen glasački listić može predstavljati i izraz volje birača da ne želi da glasa niti za jednog od predloženih kandidata. S tim u vezi Središnje izborno povjerenstvo BiH predlaže razdvajanje nevažećih od nepopunjenih listića kao i uvođenje odvojenih statistika za nevažeće odnosno nepopunjene listiće. Slična rješenja zabilježena su i u praksama drugih zemalja

Članak 5.19. Ovim prijedlogom ovlašćuje se Središnje izborno povjerenstvo BiH da podzakonskim aktom regulira način primjene ovog članka.

Članak 5.21. Ova dopuna se predlaže u cilju usklađivanja sa prijedlogom promjena u članku 5.1 i uvođenja sustava ranog glasanja u izborni sustav Bosne i Hercegovine,

Članak 5.23. Dosadašnjim rješenjem stavku (1) ovog članka navedeno je da birački odbor, između ostalog, počinje utvrđivati rezultate glasanja nakon završetka procesa glasanja. Obzirom da rezultate glasanja „utvrđuje“ isključivo Središnje izorno povjerenstvo BiH svojom odlukom potrebno je izvršiti predmetnu izmjenu sukladno prijedlogu.

Članak 5.25. Ova izmjena se predlaže u cilju usklađivanja sa prijedlogom izmjena članka 5.17. Izbornog zakona BiH.

Članak 5.26. Kao i u prijedlogu za izmjene članka 5.23. Izbornog zakona BiH potrebno je izvršiti izmjene obzirom da rezultate izbora utvrđuje Središnje izorno povjerenstvo BiH posebnom odlukom.

Članak 5.27. Ovom dopunom u stavku (1) propisuje se obveza kontrolora izbornih rezultata da unose izborne rezultate sa obrazaca izbornih rezultata sa biračkih mjesta, kao i sa obrazaca sa pravilnog objedinjavanja utvrđenih izbornih rezultata što do sada nije bilo dovoljno precizno regulirano.

Članak 5.30. Računanjem rokova na sate umjesto na dane kao što je do sada bio slučaj skraćuje se vrijeme u kojem izborni akteri imaju mogućnost podnošenja zahtjeva za ponovno brojanje glasačkih listića s obzirom da prema dosadašnjem rješenju rok počinje teći narednog dana od dana donošenja odluke Središnjeg izbornog povjerenstva BiH o utvrđivanju izbornih rezultata. Ovim izmjenama rok bi počeo teći odmah po dostavi odluke Središnjeg izbornog povjerenstva BiH i istekao bi u roku od 72 sata čime si se cijela aktivnost skratila za jedan radni dan.

Članak 5.32. Središnje izorno povjerenstvo BiH donosi odluku o potvrđivanju rezultata izbora 30 dana od dana održavanja izbora. Ovim prijedlogom omogućuje se ovoj instituciji da u izuzetno opravdanim slučajevima, a zbog potrebnog dodatnog vremena i utvrđivanja činjeničnog stanja, ovu odluku donese i 45 dana od dana održavanja izbora.

Novim stavkom (2) u ovome članku navodi se da odluka o potvrđivanju izbornih rezultata konačna, obvezujuća i da protiv nje nije moguće izjaviti žalbu s obzirom da su ova pravna sredstva izbornim akterima omogućena nakon donošenja odluke o utvrđivanju rezultata te se ova odluka o potvrđivanju izbornih rezultata donosi nakon svih završenih aktivnosti i proteka rokova za podnošenje žalbi.

Ovom dopunom dosadašnji stavak (2) postao bi stavak (3).

Članak 6.2. Predložene intervencije u stavku (2) i (3) rade se u cilju preciziranja članka 6.2.

Članak 6.6. Ovim prijedlogom omogućuje se Središnjem izbornom povjerenstvu BiH da u izuzetnim, naročito složenim situacijama, a radi potpuno i pravilno utvrđenog činjeničnog stanja produži rok za rješavanje predmeta po prigovorima i žalbama. Naime, postoje složeniji slučajevi u praksi kada je potrebno izvršiti dodatni dokazni postupak a što nije realno moguće izvesti u roku od 48 sati kako je to sada regulirano Izbornim zakonom BiH.

Također, propisuje se obveza obavještanja javnosti o postupcima po prigovorima i žalbama, te vođenja evidencije ovih postupaka. Ovim prijedlogom provodi se preporuka 20. i 21. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine.

Članak 6.7. Ovim prijedlogom omogućuje se i sankcioniranje i kontrolora izbornih rezultata u centrima za brojanja, omogućuje izricanje administrativne mjere zabrana obavljanja funkcije kontrolora izbornih rezultata te se predlaže povećanje maksimalnog iznosa kazna na 30.000,00 KM. U cilju jasnijeg nomotehničkog normiranja članak je potrebno podijeliti u dva stavka.

Članak 6.9. U stavku (1) brišu se riječi „*kojom je odlučeno o primjeni ovog Zakona*“ obzirom da nepotrebno opterećuju tekst Zakona.

Prijedlogom stavka (4) provodi se preporuka 21. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine.

Naziv **Poglavlja 7.** mijenja se iz razloga što se ovim izmjenama i dopunama omogućuje izbornoj administraciji i vođenje postupaka i utvrđivanja odgovornosti političkih subjekata za kršenje odredbi iz ovog poglavlja kao što su sprječavanje novinara da obavljaju svoj posao sukladno pravilima profesije i izbornim pravilima, obećavanje novčane nagrade ili druge materijalne koristi s ciljem dobivanja podrške birača ili prijetnji pristalicama drugih političkih subjekata, poticanja na glasanje osoba koje nemaju pravo glasa, korištenja jezikom koji bi nekoga mogao navesti ili podstaći na nasilje ili širenje mržnje, ili objavljivati ili upotrebljavati slike, simbole, audio i video zapise, SMS poruke, internet komunikacije ili druge materijale koji mogu tako djelovati za period od raspisivanja izbora pa do potvrđivanja rezultata izbora a ne kao do sada samo u vrijeme službene kampanje.

Dodaje se **novi članak 7.1** kojim se zabranjuje preuranjena izborna kampanja. Pod preuranjenom izbornom kampanjom podrazumjeva se vođenje plaćene izborne kampanje u periodu od dana raspisivanja izbora pa do službenog početka izborne kampanje. Ovo se naročito odnosi na vođenje kampanje koja je stereotipnog i uvredljivog sadržaja u odnosu na muškarce i/ili žene ili koja potiče stereotipno i uvredljivo ponašanje na osnovu spola ili ponižavajući odnos prema pripadnicima različitog spola. Naime, izborna kampanje počinje mjesec dana prije dana održavanja izbora i traje do početka izborne šutnje koja počinje 24 sata prije otvaranja biračkih mjesta. Međutim, u praksi politički subjekti vrlo često počinje aktivnosti koja imaju sva obilježja izborne kampanje koristeći činjenicu da zakonodavac nije predvidio ovu situaciju niti je propisao sankciju za ovakve slučajeve.

Članak 1.11 ovim izmjenama i dopunama prebacuje se u Poglavlje 7. te postaje **članak 7.1a** obzirom da svojim sadržajem treba da bude smješten u poglavlje 7 koje govori o ponašanju izbornih subjekata od dana raspisivanja izbora pa do dana potvrđivanja rezultata a ne u Poglavlje 1 kojim su uređena opća načela Izbornog zakona BiH.

Ovim prijedlogom članak 7.1 postao bi članak 7.1b.

Sa ciljem osiguranja jednakosti oba spola predlaže se novi **članak 7.1c** kojim bi se politički subjekti obvezali da osiguraju ravnomjernu promociju oba spola u medijskim nastupima, javnim skupovima i drugim oblicima izborne kampanje.

OSCE/ODIHR smatra da ovim prijedlogom obuhvaćen prvi dio preporuke broj 16. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine.

Članak 7.2. Dodaje se novi stavak (4) kojim se izabranom članu tijela vlasti, odnosno nositelju javne funkcije izričito zabranjuje korištenje javnih resursa u svrhu bilo kojeg oblika izborne kampanje, svoje promocije, odnosno promocije političkog subjekta. Ovim prijedlogom provodi se preporuka 15. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2014. godine, preporuka 3. i 17. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine

Prema mišljenju OSCE/ODIHR-a iako je cilj prijedloga jasan, pravni okvir ne bi trebao zabraniti potpuno korištenje javnih resursa, već bi trebao omogućiti jednak pristup tim resursima za sve učesnike tokom izbornog procesa, uključujući javno financiranje političkih stranaka i kampanja, zgrada i objekata koji se koriste za vođenje kampanje, do medija u javnom vlasništvu. Nepostojanje bilo kakvih drugih zakonskih odredbi, kojima se provodi zabrana zlouporabe državnih resursa (na primjer, neprovođenje kampanje od strane javnih dužnosnika u određenom vremenskom razdoblju ili tokom službenog putovanja), može se potencijalno iskoristiti u korist određenog kandidata ili stranke. Središnje izborno povjerenstvo BiH suglasna je sa ovom konstatacijom OSCE/ODIHR-a te će slučajevne zlouporaba javnih sredstava u svrhu kampanje cijeliti u svakom pojedinom slučaju.

Dodaje se novi **članak 7.2b** kojim se politički subjekti obvezuju da u roku od 15 dana od dana izbora osiguraju uklanjanje svih oglasa, plakata, postera i drugog sličnog materijala koji su korišteni u svrhu izborne kampanje tog političkog subjekta sa javnih mjesta i javnih objekata. Naime, izborna kampanja traje do početka izborne šutnje, međutim, u praksi su česti slučajevi da se materijali (plakati, poster...) nalaze na površinama i vidljivim mjestima i mjesecima nakon održanih izbora. Ovim rješenjem politički subjekti bi snosili odgovornost da se svi ovi materijali uklone u roku od 15 dana od dana potvrđivanja rezultata izbora.

Članak 7.3. U cilju ispunjenja preporuke broj 22. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR o provedbi Općih izbora 2018. godine u prijedlog članka 1.1a ugrađena je definicija govora mržnje. Ovom izmjenom i dopunom usklađuje se odredba članka 7.3 sa prijedlogom definicije. Također, zbog sve većeg utjecaja socijalnih mreža i mobilnih aplikacija u izbornom procesu proširuje se ova odredba i na ove oblike komunikacije. Također, dopunom stavka (2) sprječava se zlouporaba zakonskog prava na učešće u radu biračkog odbora ispred jednog političkog subjekta protivno odredbi članka 2.19 ovog Zakona i to fiktivnim predstavljanjem u ime političkog subjekta kojem je mjesto u biračkom odboru pripalo sa ciljem pogodavanja drugom političkom subjektu kojem to mjesto u biračkom odboru nije pripalo.

Konvencija Ujedinjenih naroda obvezuje države potpisnice da osiguraju da svi subjekti moraju svoje aktivnosti koje se tiču djeteta i u kojima su uključena djeca, provoditi isključivo u najboljem interesu djeteta. Djeci mora biti osigurana potrebna zaštita, što znači da se djeca ne smiju koristiti u kampanji za ostvarivanje ciljeva odraslih već se njihove potrebe moraju prepoznati u programima stranke. Prema ovoj konvenciji djeci nije mjesto na stranačkim stranicama, na društvenim mrežama, na fotografijama sa političarima, bilbordima, tribinama, posterima, niti trebaju nositi obilježja stranke. Djeca moraju biti u programima koji unaprijeduju položaj djece koji će u danim uvjetima ponuditi moguća rješenja i odgovoriti na potrebe djece. Konvencija propisuje da zaštita prava djece u svim oblastima, pa i u ovoj, zahtjeva jasna pravila koja uređuju

obveze nadležnih službi i institucija na postupanje i odgovornost za nepoštivanje utvrđenih pravila i procedura.

Na problem zlouporabe djece u političke svrhe više puta su upozoravali i Institucija ombudsmana za zaštitu ljudskih prava BiH kao i Ombudsmen za djecu Republike Srpske. Uzimajući u obzir navedeno Središnje izborno povjerenstvo BiH predlaže da se u članku 7.3 stavak (1) doda nova točka 8) kojom se zabranjuje zlouporaba djece u političke svrhe.

OSCE/ODIHR svojim neformalnim komentarima naglašava da je važno imati na umu da međunarodno pravo ne definiše govor mržnje i umjesto da zabranjuje govor mržnje kao takav, međunarodno pravo zabranjuje poticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo i nasilje. Govor mržnje koji ne doseže prag poticanja nije nešto što države moraju zabraniti.

Članak 7.4. U stavku (2) riječi „radio i televizijski program“ zamjenjuju se riječima „audiovizuelne medijske usluge i medijske usluge radija“ sukladno preporuci Regulatorne agencije za komunikaciju.

Brisanjem točke 5. u stavku (1) i propisivanjem novog stavka (3) zabranjuju se sve aktivnosti koje ometaju i opstruiraju izborni proces za cijelo vrijeme izbornog procesa a ne samo 24 sata prije otvaranja biračkih mjesta.

Članak 8.4. Obzirom da je Parlamentarna skuština Bosne i Hercegovine usvojila Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o popunjavanju upražnjenog mjesta člana Predsjedništva BiH u toku trajanja mandata („Službeni glasnik BiH“ broj 16/02) potrebno je izvršiti dopunu sukladno prijedlogu na način da se brišu navodi o službenim glasnicima u kojima su objavljeni zakoni s obzirom da bi svaka naredna izmjena i dopuna ovog Zakona zahtjevala i intervencije u Izbornom zakonu BiH.

Članak 9.11. U cilju provedbe preporuke broj 8. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine predlaže se da se u stavku (1) doda riječ „obvezno“ čime se obvezujuće nalaže Parlamentarnoj skupštini BiH da svako četiri godine preispita izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izbornoj jedinici, kako bi se osiguralo da su utvrđene, uzimajući u obzir zemljopisna ograničenja, sukladno demokratskim načelima, a naročito sa proporcionalnošću između broja mandata i broja birača registriranih u Središnji birački popis.

Članak 9.12.b. Riječ „ovjere“ zamjenjuje se riječima „potvrđivanja rezultata“ obzirom da Središnje izborno povjerenstvo BiH donosi odluku o potvrđivanju rezultata a ne ovjerava rezultate kako je to navedeno postojećim zakonskim rješenjem.

Članak 10.3. U ovaj članak dodaje se i lista neovisnih kandidata s obzirom da je trenutnim zakonskim rješenjem izostavljena.

Članak 10.6. U stavku (3) riječ „*drugo*“ zamjenjuje se riječju „*redovnoj*“ čime se precizira ova odredba na način da se na kompenzacijskoj listi može naći samo kandidat koji je ranije ovjeren na redovnoj listi tog političkog subjekta.

Članak 10.9. U cilju provedbe preporuke broj 8. iz završnog izvješća OCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine predlaže se da se u stavku (1) doda riječ „obvezno“ čime se obvezujuće

nalaže Parlamentu Federacije BiH da svako četiri godine preispita izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izbornoj jedinici, kako bi se osiguralo da su utvrđene, uzimajući u obzir zemljopisna ograničenja, sukladno demokratskim načelima, a naročito sa proporcionalnošću između broja mandata i broja birača registriranih u Središnji birački popis.

Članak 10.13. Obrazloženje isto kao i za prijedlog iz članka 9.12b.

Članak 10.16. Ovim prijedlogom precizira se način izbora delegata u Dom naroda Parlamenta Federacije BiH.

Članak 10.18. Predlaže se da se riječi „*nova kantonalna skupština*“ zamjeni riječima „*novi saziv kantonalne skupštine*“ u cilju terminološke korekcije ovog stavka.

Članak 11.9. U cilju provedbe preporuke broj 8. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine predlaže se da se u stavku (1) doda riječ „obvezno“ čime se obvezujuće nalaže Narodnoj skupštini Republike Srpske da svako četiri godine preispita izborne jedinice i broj mandata dodijeljenih svakoj izbornoj jedinici, kako bi se osiguralo da su utvrđene, uzimajući u obzir zemljopisna ograničenja, sukladno demokratskim načelima, a naročito sa proporcionalnošću između broja mandata i broja birača registriranih u Središnji birački popis.

Članak 11.12. Ovim prijedlogom omogućuje se svakom poslaniku da delegira delegate u Vijeće naroda Republike Srpske a na samo da to bude omogućeno političkim strankama koje su zastupljene u klubovima poslanika odgovarajućih konstitutivnih naroda i ostalih, članovima jednog od ovih klubova poslanika, kao članovima ad hoc povjerenstava koje se izabiru sukladno članku 11.11 stavak (2) Izbornog zakona BiH kako je to u trenutnom zakonskom rješenju navedeno.

Članak 11.15. Ovim prijedlogom rok izražen u mjesecu zamjenjuje se rokom izraženim u danima.

Članak 13.2. Obzirom da je veći broj općina u Bosni i Hercegovini dobio statut grada potrebno je uskladiti odredbe ovog članka s navedenom činjenicom. Dosadašnja točka 3. se razdvaja u dvije nove točke 3. i 4. zbog velikog raspona broja vijećnika u odnosu na broj birača u Središnji birački popis za te osnovne izborne jedinice.

Također, ovim prijedlogom obvezuje se Središnje izborno povjerenstvo BiH da obavještava tijela iz stavka (1) ovog članka o broju birača upisanih u Središnji birački popis u roku od 90 dana prije dana raspisivanja izbora a radi usklađivanja statuta ovih tijela i određivanja broja članova vijeća odnosno skupštine.

Članak 13.3. Zbog velikog raspona broja članova u kantonalnim skupštinama u odnosu na broj birača u Središnjem biračkom popisu za te kantone predlaže se izmjena predmetne odredbe.

Članak 13.7. U stavku (2) riječ „*Ako*“ zamjenjuje riječ „*Kada*“ u cilju terminološkog preciziranja odredbe. Također, dodaju se novi stavak (4) i (5) koji jasno preciziraju postupanja u slučaju smrti kandidata za načelnika/gradonačelnika prije i na dan izbora. Tijekom provedbe Lokalnih izbora 2020. godine kandidat za načelnika općine Travnik koji je osvojio najviše glasova je preminuo na dan izbora. Zbog navedenog i činjenice da kandidatu koji je osvojio najveći broj glasova nije bilo moguće uručiti mandat Središnje izborno povjerenstvo BiH je donijelo odluku o ponavljanju

izbora u ovoj osnovnoj izbornoj jedinici a što je kasnije svojom odlukom potvrdio i Sud Bosne i Hercegovine. Ovim prijedlogom jasno se i precizno propisuje situacija koja do sada u Izbornom zakonu BiH nije bila dovoljno regulirana te propisuje postupanje u ovim slučajevima.

Članak 13.10. Ovim prijedlogom precizira se stavak (1) ovog članka te propisuje obveza da Središnje izborno povjerenstvo BiH donese podzakonski propis kojim se regulira način provedbe izbora iz članka 13.10 ovog Zakona.

Naziv **Poglavlja 14** mijenja se iz razloga što se ovim prijedlogom izmjena i dopuna uvodi i institut izvanrednih izbora u izborni proces Bosne i Hercegovine te kronološkog usklađivanja s redoslijedom odredbi.

Članak 14.1. Ovim prijedlogom precizira se odredba koja se odnosi na obvezu raspisivanja ponovljenih izbora koji se *u pravilu* raspisuju u roku od 15 dana od dana pravomoćnosti odluke o poništenju izbora. Međutim, u izuzetnim i opravdanim situacijama ovaj rok može biti i duži ukoliko je za istinito i potpuno utvrđivanje činjeničnog stanja potrebno provesti dodatni istražni postupak. Ovako tumačenje potvrđeno je i od strane Suda Bosne i Hercegovine u žalbenom postupku po potvrđenim odlukama o poništenju Lokalnih izbora 2020. godine u osnovnim izbornim jedinicama Doboj i Srebrenica.

Ovaj amandman prema mišljenju OSCE/ODIHR-a može pomoći u rješavanju izvanrednih okolnosti vezanih za pravovremeno održavanje ponovljenih izbora. Istodobno, prijedlogu nedostaju jasni uvjeti za odgađanje izbora u ovoj situaciji, što može narušiti pravnu sigurnost i osporiti načelo redovnog održavanja izbora.

Članak 14.2. Ovim prijedlogom propisuje se izuzetak od obveze provođenja odgođenih izbora u roku od 30 dana u slučajevima kada nadležna tijela ne osiguraju potrebna sredstva za provedbu izbora.

Članak 14.3. Ovim prijedlogom uvodi se institut izvanrednih izbora u izborni sustav Bosne i Hercegovine u slučajevima kada je neki tijelo raspušteno sukladno ustavu. U ovom slučaju mandate novoizabranih predstavnika bi trajao četiri godine a izbori bi se provodili sukladno odredbi članka 14.3 Izbornog zakona Bosne i Hercegovine.

Naziv Poglavlja 15 mijenja se obzirom da ovo poglavlje ne obuhvaća samo financiranje političkih stranaka za vrijeme izborne kampanje nego i period prije i nakon završetka izborne kampanje.

Novim **članak 15.1** propisuje se način osiguranja sredstava za financiranje troškova izborne kampanje na način da se ova sredstva osiguravaju iz izvora propisanih Zakonom o financiranju političkih stranaka i Izbornim zakonom BiH.

U dosadašnjem članku 15.1 koji ovim prijedlogom postaje **članak 15.1a**, briše se iznos od 100,00 KM zbog čega se politički subjekti obvezuju da prijave sve novčane donacije bez ograničenja. Ovo se predlaže zbog činjenice da se novčani prilozi prikazuju kao prilozi više osoba koji su od

manji od 100,00 KM zbog čega ne postoji obveza prikazivanja ovih donatora u financijskim izvješća. Ovim rješenjem se doprinosi transparentnijim financiranju političkih stranaka.

Također, prijedlogom u točki 4. politički subjekti su obvezni da u svojim izvješća prikažu i troškove oglašavanja putem interneta, jer se kampanja u današnjim uvjetima dobrim dijelom vodi na društvenim mrežama.

Prema mišljenju OSCE/ODIHR-a trebalo bi ipak uzeti u obzir da, s prijedlogom izmjene članka 15.1a. prema kojem se zahtijeva da se sve donacije, bez obzira na to koliko mali iznos bio, prijave postoji rizik da će ovaj nivo transparentnosti obeshrabriti građane u bilo kakvom sudjelovanju u političkom sustavu.

Novim **člankom 15.1b** propisuje se obveza političkim subjektima otvaranja posebnog računa za financiranje troškova političke kampanje. Ovaj račun otvara središnjica, odnosno glavni odbor političke stranke najkasnije sa danom podnošenja prijave za ovjeru za sudjelovanje na izborima a najranije tri mjeseca prije dana podnošenja prijave za ovjeru. Sredstva koja politički subjekti koji sudjeluju na izborima moraju namjeravaju trošiti za izbornu kampanju moraju biti uplaćena na ovaj račun i na ovaj račun ne mogu se primati druge uplate. Neutrošena sredstva se sa ovog računa moraju uplatiti na transakcijski račun središnjice političkog subjekta, a ukoliko sredstva sa ovog računa nisu dovoljna za podmirenje svih obveza, iste se plaćaju sa računa središnjice političkog subjekta. Neutrošena sredstva se srazmjerno vraćaju izvorima ili donatorima. Ovim rješenjima provode se i preporuke I. – IV. GRECO-a iz IV. kruga evaulacije.

Članak 15c. Ovim člankom regulira se način financiranja izbornih kampanja koalicija na način da račun otvara jedna od članica koalicije a odnosi između članova koalicije se regulira međusobnim sporazumom. Sredstva uplaćena na ovaj račun od strane jednog od političkih subjekata ne smatraju se donacijom u smislu ovog zakona.

Članak 15d. Politički subjekti izvješće o prometu posebnog računa za financiranje troškova izborne kampanje za period od njegovog otvaranja do dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore obvezno podnose Središnje mizbornom povjerenstvu BiH a što je i uvjet za ovjeru tih političkih subjekata. Izvješće o prometu transakcijskog računa za financiranje izborne kampanje se unose i u elektronsku aplikaciju kao i novčanim i nenovčanim donacijama, kao i identitet donatora, zajedno sa datumom i iznosom takve uplate; izvješća o troškovima (rashodima) izborne kampanje, kao i računima dobavljača i izvršitelja usluga, sa ažuriranim podacima do dana podnošenja izvješća tri dana prije dana održavanja izbora. Također, politički subjekt podnosi i Izvješća u roku od 30 dana od dana objavljivanja izbornih rezultata u Službenom glasniku BiH unosom u elektronsku aplikaciju, financijsks izvješća o prometu transakcijskog računa za financiranje izborne kampanje, izvorima financiranja izborne kampanje, troškovima (rashodima) izborne kampanje za period od dana podnošenja prijave za ovjeru za izbore do dana potvrđivanja rezultata izbora, kao i iznos i vrstu neizmirenih dugova za troškove izborne kampanje.

Članak 15.2. Proširuje se obveza Središnjeg izbornog povjerenstva BiH na način da se obvezuje propisati i sadržaj izjave iz članka 15.1. stavak (1) točka 5. ovog prijedloga.

Članak 15.3. Ovim prijedlogom produžuje se rok za imenovanje ovlaštene osobe koja je odgovorna za podnošenje izvješća i vođenje knjiga i koja je ovlaštena da kontaktira sa

Središnjim izbornim povjerenstvom BiH sa tri na petnaest dana s obzirom da je se u praksi ovaj rok pokazao kao neopravdano kratak.

Članak 15.4. Precizira se obveza nezavisnog kandidata za podnošenje izvjeća Središnjem izbornim povjerenstvom BiH.

Članak 15.5. U članku 15.5 jasno i precizno se propisuje obveza Središnjem izbornim povjerenstvu BiH kojom se pristup izvješćima mora osigurati putem internet stranice Središnjeg izbornog povjerenstva BiH.

Članak 15.7. Predlaže se da se riječi „*kandidati izabrani*“ zamjeni riječima „Izabrani zvaničnici“ u cilju terminološkog preciziranja pojma.

Članak 15.8. Predlaže se da se riječi „*kandidati izabrani*“ zamjeni riječima „Izabrani zvaničnici“ u cilju terminološkog preciziranja pojma. S obzirom da se izjave o imovinskom stanju dostavljaju i putem elektronske aplikacije potrebno je precizirati i način dostave izjave o imovinskom stanju i na ovaj način.

Izmjenama u stavku (3) propisuje se obveza dostavljanja imovinskog kartona nakon prestanka mandata i u slučajevima opoziva i oduzimanja mandata zbog pravomoćnosti sudske presude kojom je osuđen na kaznu zatvora u trajanju od šest mjeseci ili dulje. Također, ova obveza se briše u slučajevima kada osoba izgubi mandat zbog činjenice smrti.

Članak 15.9. U cilju preciziranja obveze Središnjeg izbornog povjerenstva BiH za objavom izjava o ukupnom imovinskom stanju predlaže se izmjena postojećeg članka. Ovim prijedlogom propisuje se način omogućavanja dostupnosti izjava a to je putem internet stranice Središnjeg izbornog povjerenstva BiH. Odgovornost za točnost podataka iz izjave leži na podnosiocu izjave jer ne postoje razvijeni mehanizmi provjera navedenih podataka. Također, propisuje se i obveza Središnjeg izbornog povjerenstva BiH da podzakonskim aktom uredi formu i sadržaj izjave o imovinskom stanju kao rokove i način dostave.

Članak 15.10. Obzirom da se Središnji birački popis zaključuje više puta tokom izbornog procesa prijedlogom dopune stavka (1) precizira se da se ovo odnosi na podatke iz Središnjeg biračkog popisa zaključanog 45 dana prije dana održavanja izbora. Obzirom da je veći broj općina dobio status grada potrebno je uskladiti i odredbu stavka (2) ovog članka.

Također, predlažu se korekcije visine maksimalno dozvoljenog iznosa za financiranje izborne kampanje obzirom da su postojeći iznosi veliki i stranke raspoložu značajnim iznosima za finansiranje izbornih kampanja te ovim iznosima gotovo da nema prekoračenja postojećih maksimalnih iznosa.

Usvajanje ovih odredbi prema mišljenju OSCE/ODIHR- pozitivan je korak prema jačanju transparentnosti i odgovornosti finansiranja kampanje te učinkovitom finansijskom nadzoru od strane Središnjeg izbornog povjerenstva BiH. Napominjemo da je Središnje izborni povjerenstvo BiH uvažilo sugestiju OSCE/ODIHR-a te u Inicijativu ugradilo i odgovarajuće sankcije za kršenja odredbi iz Poglavlja 15 Izbornog zakona BiH.

Naziv **Poglavlja 16** mijenja se u "Mediji" zbog činjenice da ovo poglavlje uređuje postupanje medija u izbornom periodu i ne samo u vrijeme izborne kampanje kako je to navedeno trenutnim nazivom ovog poglavlja.

Članak 16.1. Predlaže se novi stavak (2) kojim se obvezuju mediji da objave i učine transparentnim informacije o vlasništvu nad medijima. Ovim prijedlogom provodi se preporuka broj 18. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine.

Članak 16.2. Ovim prijedlogom utvrđuju se nova načela obvezujuća za medije u izbornom procesu i to načelo izbalansiranosti, jednakog pristupa, jednake zastupljenosti i pravičnosti kojim se političkim subjektima omogućuje jednak tretman u medijskom prostoru a tijela za provedbu izbora ovlašćuju se za dostavljanje prijava Regulatornoj agenciji za komunikacije u slučajevima kršenja odredbi ovog članka.

Članak 16.3. Prijedlogom se tijela za provedbu izbora ovlašćuju za dostavljanje prijava Regulatornoj agenciji za komunikacije u slučajevima kršenja odredbi ovog članka od strane medija a Središnje izorno povjerenstvo BiH za vođenje postupka utvrđivanja odgovornosti kandidata za kršenje odredbi ovog članka.

Članak 16.4. Ovim prijedlogom utvrđuju se dodatna načela obvezujuća za elektronske medije u izbornom procesu i to načela izbalansiranosti, jednakog pristupa, ravnopravnosti i pravičnosti.

Članak 16.5. Ova odredba mijenja se na temelju prijedloga Regulatorne agencije za komunikacije a u cilju proširenja ove odredbe na cijelo vrijeme izbornog perioda.

Članak 16.5. Ova odredba mijenja se na temelju prijedloga Regulatorne agencije za komunikacije na način da se odredba proširuje na sve novinare i voditelje a ne samo elektornskih medija.

Članak 16.11. Ovim prijedlogom jasnije se precizira period od 24 sata prije otvaranja biračkih mjesta koji se odnosi na izbornu šutnju te da u tom periodu ne može biti nikakvog medijskog izvještavanja o aktivnostima koja se odnose na političku i izbornu kampanju.

Članak 16.13. Prijedlogom je izmjenjena i dopunjena na načini u stavku (1) se propisuje obveza elektronskog medija da odbije plaćeno političko oglašavanje u svim slučajevima propisanim u stavku (1) toč. a) – f). Dosadašnja točka c) koja je bila uopćenog karaktera na način da se preciziraju i dodatni slučajevi i kojima mediji imaju pravo odbiti objave političkog oglašavanja i to u slučajevima oglašavanja koja uključuje bilo kakvu diskriminaciju ili predrasude na osnovu spola, rase, etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere ili uvjerenja, invalidnosti, posebnih potreba, dobi, seksualne orijentacije, društvenog porijekla, kao i svaki drugi sadržaj koji ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogućuje ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na ravnopravnoj osnovi, njegovih prava i sloboda, da se oglašavanjem ponižava, zastrašuje ili podstiče na mržnju, nasilje ili diskriminaciju protiv lica ili grupe na osnovu pola, rase, etničke pripadnosti, nacionalnosti, vjere ili uvjerenja, invalidnosti, posebnih potreba, dobi, seksualne orijentacije, društvenog porijekla ili na osnovu bilo koje druge okolnosti koja ima za svrhu ili posljedicu da bilo kojoj osobi onemogućuje ili ugrožava priznavanje, uživanje ili ostvarivanje na

ravnopravnoj osnovi, njegovih prava i sloboda, zatim oglašavanja koje uključuje zlouporabu djece u političke svrhe sukladno međunarodnim standardima te ukoliko je oglašavanje u suprotnosti sa ostalim propisima Regulatorne agencije za komunikacije BiH.

Ovim prijedlogom političkim subjektima i medijima Regulatorna agencija za komunikacije po njihovom zahtjevu može izdavati obvezujuća mišljenja u vezi primjene ove odredbe.

OSCE/ODIHR pozitivnim ocjenjuje pojašnjava postojeće odredbe člana 16.13., prema kojima elektroski mediji imaju pravo odbiti objave političkog oglašavanja i to u slučajevima oglašavanja koja uključuje bilo kakvu diskriminaciju ili predrasude po razlozima navedenim u Nacrtu, ili ako sadržaj ima za cilj ili učinak kršenje prava i sloboda bilo koje osobe ili kada potiče mržnju ili nasilje protiv bilo koje osobe ili grupe po bilo kojoj osnovi, ili kada oglas uključuje zlostavljanje djece u političke svrhe ili je u suprotnosti s drugim propisima.

Članak 16.14. Riječi od „30 dana prije dana održavanja izbora“ zamjenjuju se riječima „izborne kampanje“ s obzirom da je definicija izborne kampanje sadržana u članku 1.1a te je jasno propisano na što se odnosi ovaj period. U stavku (3) briše se riječ „plaćenog“ obzirom da su vrlo česti slučajevi u praksi vođenja preuranjene izborne kampanje a sankcioniranje je moguće samo u slučajevima u kojima se dokaže da se radi o plaćenom političkom oglašavanju.

Zadnja rečenica u stavku (3) prebačena je kao novi stavak (4) u cilju naglašavanja zabrane stereotipnog u ivredljivog ponašanja u odnosu na žene i muškarce.

Članak 16.14a. Ovom odredbom propisuje se da se odredbe članka 16.14 stavak (3) i (5) shodno primjenjuju i na privatne elektronske medije, online medije, socijalne medije ili bilo koji oblik javnog oglašavanja.

Članak 16.15a. Obzirom na sve veću ulogu socijalnih mreža u društvenom životu ovim se omogućuje političkim subjektima i vođenje kampanje putem interneta.

Članak 16.16. Ovim člankom jasnije se precizira obveza Središnjeg izbornog povjerenstva BiH za vođenje postupaka utvrđivanja odgovornosti političkih subjekata za kršenje odredbi ovog poglavlja.

Članak 16.17. Ova odredba se usklađuje sa proširenim nadležnostima Vijeća za tisak i na on-line medije te nazivu ove institucije.

Članak 16.17a. U cilju sprječavanja dezinformisanja i iznošenja lažnih informacija od strane političkog subjekta putem elektronskih medija i interneta koje mogu ugroziti integritet izbornog procesa ovim prijedlogom ovlašćuje se Središnje izborno povjerenstvo BiH da provede postupak i utvrdi eventualnu odgovornost političkog subjekta.

Članak 16.17b. Ovim prijedlogom provodi se preporuka broj 16. iz završnog izvješća OSCE/ODIHR-a o provedbi Općih izbora 2018. godine i omogućuje olakšavanje ženama političkog napredovanja, povećaju vidljivosti kandidatkinja tokom izbornih kampanja kao i da se integrišu pitanja vezana za spolove u platformama političkih subjekata.

U slučaju kršenja odredbi ovog članka Regulatorna agencija za komunikaciju je ovlaštena da provede potupak i utvrdi eventualnu odgovornost medija.

Članak 17.2. Ovim prijedlogom omogućuje se izbornim akterima da imaju više promatrača u centru za brojanje a ne samo jednog kako je to bilo do sada u ovome zakonskom rješenju. Naime, u centru za brojanje istvoremeno se vrši brojanje na više stolova za brojanje i za više izbornih jedinica, također paralelno se odvijaju procesi u prostorijama za verifikaciju glasova pristiglih putem kao i pripema glasačkih listića za proces brojanja. S obzirom da izborni akteri u isto vrijeme mogu imati samo jednog promatrača nije moguće vršiti promatranje više procesa koji se u isto vrijeme odvijaju u centru za brojanje.

OSCE/ODIHR smatra da se ovom izmjenom smanjuje mogućnost zlouporabe i povećava transparentnost i vjerodostojnost procesa.

Članak 17.8. Obzirom da je pravni lijek koji može uložiti promatrač u slučaju navedenim ovim člankom u svojoj naravi žalba, te da se radi o drugostupanjskoj odluci Središnjeg izbornog povjerenstva BiH potrebno je termin „prigovor“ zamjeniti pravnim terminom „žalba“.

Članak 18.3. Ovaj članak se briše s obzirom da je način financiranja reguliran člankom 1.2a ovog Zakona te se ova odredba nepotrebno ponavlja.

Članak 19.8. Člankom Izbornog zakona BiH propisano je da će Parlamentarna skupština BiH izvršiti, između ostalog, i preispitivanje novčanih kazni utvrđenih ovim zakonom najmanje svake četiri godine, te odrediti da li su u stanju s ekonomskim i finansijskim stanjem u Bosni i Hercegovini. Obzirom da praksa pokazuje da izricanje novčanih kazni ne odvraća političke subjekte od kršenja odredbi ovoga Zakona Središnje izborno povjerenstvo BiH predlaže povećanje kazni za zaposlene ili angažirane u izbornoj administraciji, te da na osnovu ovoga Središnje izborno povjerenstvo BiH može izreći kazne od 600,00 KM do 3.000,00 KM.

Ovim prijedlogom predviđaju se sankcije zbog kršenja odredbi predloženih ovom Inicijativom ali i odredbi koje su do sada bile u Izbornom zakonu BiH ali Zakon nije prepoznavao sankcije za kršenje odvih odredbi (čl 2.17, 5.6 st. (3) i (5) i 5.20), također predviđa se i mogućnost kažnjavanja političkih subjekata koji su predložili članove biračkih odbora za koje se utvrdi za kršili odredbe ovoga Zakona.

S obzirom na dva prijedloga članka 2.19 biti će potrebno izvršiti nomo-tehničke korekcije u numeriranju točaka ovisno od usvojenog prijedloga.

Članak 19.9. Kao i za članak 19.8 predlaže se povećanje novčane sankcije u stavku (1) koja se prema ovome prijedlogu može izreći u iznosu od 3.000,00 KM do 30.000,00 KM. Također, predlaže se nova točka a) kojom se propisuje sankcija za političkog subjekta čiji kandidat ne postupi sukladno odredbi članka 1.8 ovog Zakona, te nove točke e) i f) kojim se predviđa sankcija za korištenje javnih sredstava i resursa za promociju političkog subjekta te neuklanjanje izbornog materijala 15 dana od dana izbora. Zatim, predlaže se i sankcioniranje političkih subjekata koji imaju povlašteni tretman u medijima i koriste javnu funkciju koja im osigurava povlašteni tretman elektronskim medijima, koji putem elektronskih i printanih medija plasira stereotipne i uvredljive sadržaje u odnosu na žene i muškarce i koji iznose lažne informacije od strane političkog subjekta

putem elektronskih medijima i interneta koje mogu ugroziti integritet izbornog procesa i dezinformirati birače.

Stavovi (2), (3), (4) i (5) se usklađuju sa izmjenama u stavku (1) te se predlaže povećanje novčanih sankcija propisanih ovim stavovima.

Predlaže se i novi stavak (6) kojim se za kršenje određenih odredbi iz stavka (1) može izreći i sankcija poništenja ovjere političkog subjekta.

Članak 20.17. Obzirom da je Izborni zakon BiH zajedno sa ovim izmjenama i dopunama bio mijenjan 25 puta neophodno je utvrdi službeni pročišćeni tekst Izbornog zakona BiH.